

A row of six decorative, ornate initials from a medieval manuscript. The letters are stylized and feature intricate patterns of interlaced lines and small circular motifs.

JURNAL DE SCIINTE.

ESE DE PATRU ORI PE LUNĂ

ABONAMENTE

Pretul abonamentului:

REDACTORI:

Bucureşti . . . . 64 lei pe an Dr. C. ESSARCU și Lt. D. ANANESCU.
Districte . . . . 69 — —

se fac la Redacția, Strada Seraphim, ce îi dice să a Pens-
sionatului No. 10, în dosul
Colțzi, și la DD. Librară.

Coprinde: Atheneul român — O lege a Naturei și a Philosophiei Istorice — Atheneul român, lecturile publice — Somnările bulisimului — Comeții — Florilele de toamnă

INSTRUCTIA ȘI EDUCAȚIA.

•Ne se poco io vi dia, da imputar sono,
Chè quanto io posso dar, tuto vi deno.
Ariosto

Dacă pucin vă daă, nu sunt de imputat
Căci căt pot da, tot vă daă.

Dacă pucin vă daă, nu sunt de imputat
Căci căt pot da, tot vă daă.

•Popolul care are cele mai bune scholi este cel d'ântei din populi; daca nu este astăzi va fi mâine.

(«Jules Simon» l'Ecole).

O LEGE A NATUREI S'A PHILOSOPHIEI ISTORIEI — ATHENEUL ROMÂN.

„Incepă prin a fi mic de voescă și într’adevăr mare.

Iată una din legile Naturei și a filosofiei istoriei.

Acelle rîuri majestóse ce fecundă câmpiiile și merg a alimenta océnul încep prin a fi nisce mici pârâiașe, ce es din crăpătura unui munte și șerpuiesc mult timp cu modestie pîntre stânce, mai nainte de a 'și miră apele și a deveni ceea ce sunt.

Acel stejar măreț, ce și întinde giganticele sale rămururi cu care protege, sau de arșița sărelui, sau de vijelia tempestei, turme întregi, începe prin a fi o umilă ghindă ce stă mult timp ascunsă în pămînt mai nainte de a ești pe suprafața solului. El se prezintă apoi, mai ântîi subt forma unei mici ramure, pe urmă devine un mic copacel, și după un secol numai și chiar și mai mult ajunge să fie ceea ce este.

Timpul este elementul indespensabil al tutelor lucrurilor și al tutelor instituțiilor, ce, începând prin a fi mici, sunt destinate a deveni *într'adever* mari.

Nu numai Natura, istoria încă ne dă
numerose și memorabile exemple care con-
firmă legea ce formularăm cu atâta cler-
itate în două cuvinte:

Incepă prin a fi mic de voesci *intr'a-dever* fi mare.

Vasul, giganticul și înspăimîntătorul Imperiu Roman, alle căria urme le întâlnim astă-dă pe toate puncturile globului atunci cunoscut, a început a fi o miserabilă burgadă pe o mică collină, a stat mai mult de o sută de ani pe acesta collină și pe collinele ce o înconjurau, și i-a trebuit mai multe secole ca să iasă din Latium și să se întindă în Italia de unde să se arunce pentru a conquista lumea.

Cea mai mare, cea mai vastă revoluție ce s'a săvârșit și se va săvârși pote pe globul nostru, cât timp va fi locuit de omeni, unde și de cine a fost săvârșită? Intr'un mic colț al acellei țări petroșa ce se numește Judea deun jude Nazarithean înconjurat de două-spre-dece ucenici. I-

deea ce Christ a aruncat în lume, căte secole a pus ca să triumfe? Mai mult de trei secole de persecuții au trecut până ce chrestini îsă aibă drept de certate și trei secole întregi christianismul a trebuit să trăiască în... catacombe.

Daca întrebăm natura și istoria despre sora lucrurilor, imperielor, și ómenilor ce fără fi mici de o dată devin mari, iată ce natura și istoria ne respunde:

Acelle uragane ce ne însământă prin momentanea lor mărime cât timp dură?

Elle dispar un moment în urma apariției lor.

Ce devin acelle torente alle cărora ape au crescut de o dată și într'un mod îngrozitor devastând cămpurile, și aducând pre tutindeni desolația?

Câteva dile în urmă, locuitori după marginile lor, a cărora memorie e âncă îngrozită de devastația la care au asistat, se plimbă prin albia acestor torrente și se miră cum ele au putut deveni miserabilul pârâiaș ce văd înaintea lor.

Ce au devenit și ce urme au lăsat după dînsele acelle imperiuri din antiquitate și din timpurile moderne, ce de odată, sau în câți-va ani, s'au întins peste măsură.

Ce au devenit imperiul Asyrienilor, și al Persilor? Ce au devenit, imperiul lui Car lomon, lui Carlo V, lui Napoleon I? Ce urme au lăsat după dînsele imperiul lui Attila și al lui Gengiskhan? Ce au devenit Goți, Ostrogoti, Huni, etc. etc., și totuși acei popoli ce însământă Europa printr'o îngrositare și extraordinară extensiune?

Ei au trecut.... cum trec umbrele..

Ce devin acei ómeni (ca să trecem de la individe colective la individe isolate) ce de o dată devin mari și umple în forțe pucin timp țerra în care trăiesc de numele lor?

Să ne menținem în istoria trecută și să luăm unul dintr'aceste individe, cel mai prodigios dintre toți, pe Napoleon I.

Cât-va timp Europa întregă nu 'l încăpea. Palaturile celor mai vechi suverani din Europa, nu încăpătu *suita* sa când trecea dintr'o capitală într'alta. Stăoa sa intuneca tot și uimia totă privirile. — Cât-va timp și... stâncă de la st. Elena era prea mare pentru giganticul monarc, și Provi dența prin intermediul lui Sir Hudson, își exercită, mai mulți ani justiția asupra acelui ce ca pe nisce turme mâcelârea pe popol pentru satisfacția giganticei sale ambiții.

Alta ar fi fost sora acestui geniu daca, în loc de a fi lucrat pentru instantaneta mărime a numelui său, ar fi consacrat puternica și inteligență pentru consolidarea instituțiilor și dezvoltarea germanilor ce revoluția francesă¹⁾ depusese în solul Francei. El întîrse activitatea, energia și inteligența nației sale de la fecundele, de și cam sgo motose lupte ale vieței civile și ale libertăței, spre agitația vieței militare și spre conquista popolilor.

In duelul însă de mórte în care mărele cetățian și ministrul englez Pitt²⁾ și succesorii săi se luptă în contra lui Napoleon I. Napoleon fu împins și popoli puturi respiră.

— In ce țerră numele lui Pitt este popular pe când al lui Napoleon.... Popoli nu adoră de cât pe aceia care îi desprețuiesc și îi calcă în picioare, și persecută pe cei care se luptă pentru drepturile și demnitatea lor! El merită sora care o au căzut în ignorență și corupția în care se află nu sciu a distinge pe cei care îi înșelă și îi espló-

1) Vorbim de Revoluția de la 89 care proclama prin puternica voce a lui Mirabeau *Drepturile omului*, iar nu de cea de la 93 care prin vocea guillotinei, proclama *Suveranitatea... instanțelor brute ale popolului*.

2) Pitt era sufletul coaliției ce se formase în Europa în contra mărelui conquerant. El îi da viață și, prin îngrijirile lui armatele ei erau plătite și organizate.

tă de cei care lucrăză pentru ideile care dându-le lumină (instrucție) și ar face să distingă binele din reu și înobilându-le inima și formându-le caracterul (educația) și ar împinge spre iubirea și săvârșirea binelui pe de o parte, iar pe de alta spre alungarea și energetică ură a reului!

II.

Incepând articolul precedent în care am cătat a stabili prin *facte* împrumutate Naturei și istoriei o lege plină de însemnatate, ne propuseseam de a ajunge la această consecuență :

Am dorit ca ori-ce instituție, ca ori-ce lucrare ce întreprind compatrioți noștri să începă prin a fi *mică* și să nu ia de *odată* proporțiuni considerabile. Vom fi veseli vădând că se împlinesc astfel condiția tutelor luerurilor și tutelor instituțiilor destinate a fi *intr'addevăr* mari.

Nu poate cineva a da o consistență și o coesiune *tare* de cât unui corp care este mic; și când a isbutit a ajunge la acest rezultat asupra unui corp (cât de mic va fi), a săvîrșit un mare progres. Corpul cel mic bine organizat, depus în mijlocul altor elemente în disoluție, aceste elemente, printre lege a naturei, vor veni a se grupa împrejurul lui și corpul va cresce treptat și puțin câte-pucin, el va lua proporțiuni care vor deveni considerabile.

Incepând prin a fi mic va putea respira a deveni *intr'addevăr* mare.

Iată condiția ce am dorit să împlinescă juna instituție a Atheneului român, despre care

am vorbit în numerile precedente cititorilor noștri și am fi ingrijita despre vizitorul e vădând că ia de odată extensiuni fără mari

Exprimăm acăstă dorință, după cum în numărul precedent am exprimat aceia de a vedea pe juni sustrași, ori-cărui influențe, ori de unde va veni această *influență*.

E de dorit a vedea ce poate face junimea actuală prin ea însuși fără să se înroleze subiect nici un standard afară de acela ce ar putea să 'l ridice ea însuși.

Din parte-ne am fost veseli vădând în anul trecut instituția lecturelor publice (dacă ne putem servi de această expresie) începând prin a fi atât de mică și atât de modestă și, de am avea vre'o temere în privința Atheneului român, astă temere este de a 'l vedea de odată devenind prea *mare* și neîmplinind condiția, ce legea Naturei și filosofiei istoriei ce indicăram, cere de la tóte instituțiile destinate a deveni *intr'addevăr* mari.

N'avem trebuintă a adăoga că vorbim aci ca jurnalist și exprimăm o idee a noastră personală nefiind însărcinată a vorbi în numele Atheneului. Tot ceea ce am spus în numărul precedent, tot ce dicem în numărul de astă-dată al Naturei asupra Atheneului, este expresia propriu noastră cugetări și luăm asupra-ne *singuri* responsabilitatea celor spuse.

— Anunțăm, pe cititori naturei că lecturele publice încep Duminica viitoare la 28 Noemvrie. Din eroare în numărul precedent se pusea data **21** Noemvrie.

Totă cea-l-altă parte a programei rămâne cum este indicată în Natura.

SOMNABULISMUL.

Toți sci că Somnabuli se numesc persoanele acellea care se mișcă sau umblă năptea după ce se culcă în pat. Lucrările lor se raportă la imagine și la fantasie, și de multe ori cercă să repeteze în

somn ceea ce fac când sunt deștepti: spre ex. bucătari spăla și aranjează vasele, vizită merg să îngrijescă de căi; un surugiu care facea serviciul năptea și dormia dia se scula adormit pe la 12 ore

dia și mergea la că cu felinarul în mână. Un somnambul c'o minunată precie fac preumblări prin locuri periculoase. Un engles somnambul ești într-o noapte de la monastire, alergă pe marginea unui rîu, întâlni un copil pe care l'omori și apoi se întoarce în patul său, și când se deșteptă nu avu nici un suvenir de crima ce făcuse. Carus istorise că un preot trimisând pe slujnică să somnambulă într'un sat vecin ca să ia consiliu de la savantul Miller, acesta îl dăde o prescriptie pe care o și făcu în somnul ei la un farmacist și o aduse la densa fără ca să se lovescă de vr'un felinar pe drum.

În privința aceasta sunt trei hypothese posibile.

Cea d'ântăiu este a lui Aristotel, el dicea că somnambuli văd și simt că și aceia care veghiază, cu toate asta nici nu veghiază nici nu visază. Albert cel mare exprimă astă stare intermediară dicând că somnambuli sunt mai puțin adormiți de cât amortiți.

A doua hypothesă raporteză tot la imaginea adică: individul lucrăză în lumea reală după impresiunile imaginatiei. Dar căte o dată este așa de mare assemănare între aceste imagine și realitatea, în cât actele în aparență orbe se pot coordona într'un mod admirabil cu lucrurile din afară.

Să însemnăm că mișcările sunt în correlație perfectă cu obiectele exterioare, și chiar când suntem deștepti nu cunoșcem lucrurile de cât prin ideile ce sensațiunile ne dau despre ele.

Așa omul se mișcă în ideea ce are despre lume, sufletul dirige corpul întocmai ca cărmaciul bărcă să poată mare necunoscută, sau că un călător cu carta și cu busola într-o desertă necunoscută. A treia hypothesă a fost acea a doctorului Macario. După dênsul somnambuli sunt nesimtori la impresiunile din afară, lăsând la o parte părțile care sunt în raport cu ideile, gândurile și sentimentele lor. Astfel religiosul somnambul căre încercă în somnul său să assassine pe stărițul monastic și se îndreptă către patul său unde credea că este culcat și nu l'ieri la masa unde lucra încă.

Societatea de științe de la Lausanne este de opinie că: „Somnambulismul este o afecție nervosă care ne apucă și ne părăsesce în timpul somnului; atunci imaginea reprezintă obiectele ce l'au impresionate pe când a fost deștept, cu același visiocion, ca cum în realitate ar fi afectat simțurile noastre.”

Doctorul Macario adaugă că, în starea acesta poate vedea în întuneric și citi cu ochi închiși; unuia însă nu văd la întuneric. Multe mystere se află în toate acestea.

Pre-lângă somnambuli care umblă încet și pipăind, sunt alții care lucrăză c'o precesie și c'o îndemnare vrednică de mirare, spre ex: un jude somnambul s'a suiat în vîrful unei case prin ajutorul unei funie atârnată de acoperiș, a luat d'acolo un cuib de cotofană și l'a adus în patul său. La mulți copii se văd semne de somnambulism necomplet; unii se culcă într'un loc și se deșteptă în câte un colț al camerei.

Aici sufletul se lăsă la tendințele corpului fără a le defini, fără a le înțellege, fără a le dirige.

Dar poate că nu e de căt o deșteptare necompletă. Adevăratul somnambulism arată că inteligența ocupată d'un vis ia parte mai evidentă.

Am văzut că unii somnambuli se dirigă în mișcările lor și atting obiectele c'o minunată precesie, unii aud și alții au toate simțurile. Dar cum înțellegem un somn cu simțurile deștepte?

Cum să explicăm acești visători care eugetă, lucrăză, scriu chiar c'o superioritate extraordinară, precum acest neamț citat de Burdach, care a compus să a scris într'un acces de somnambulism o odă vrednică de însemnat prin sublimitatea ideilor și frumusețea stylului? S-ar putea înțellege, riguros vorbind, somnambulismul automatic, căci observațiunile noastre anatomicice asupra nervului optic, și experiența lui Longet arată îndestul că, pe lângă visiunea cerebrală sau intelectuală este o visiune automatică și toate celelalte simțuri sunt fără îndoială în același cas. Dar în somnambulismul perfect intelligentă desfășură toate forțele sale și se înalță căte o dată la un grad de putere până atunci necunoscut.

Un profesor mărturisește că un elev prea puțin intelligent era supus la accesul somnambulismului, și îl apucă indiferent, sau când dormia, sau când era deștept. Dacă se întâmpla să îl vîse când făcea vr'o compoziție, el urma lucrarea începută c'o astfel de superioritate în cât era atunci cel d'ântăiu din clasă. Dar cum se poate, ca astă gândire lucidă a somnului să nălăbă nimic de comun cu aceea când este deștept? Nu este oare un lucru misterios și îngrositor astă îndoială văză, astă îndoială gândire, streină una altie întracellaș individ și, în starea născători la urmă, în călătorie să fie cintată în legătură cu asta?

actuală a sciinței și a phylosophiei cine să ar putea aprópia de soluția acestui myster? Iată ce dice un phisiologist în privința acesta: „Când omul intră în starea naturală, perde cu totul, suvenirul tuturor sensațiunilor și al tuturor ideilor ce a avut în starea somnambulismului, astfel în cît astă duoă stări sunt așa de streine una altie ca cum somnambul și omul destept ar fi duoă ființe deosebite.”

Cu toate acestea sunt casuri mai rare ori când somnambulu și aduce aminte după ce se deșteptă de ceea ce a făcut. Somnambula observată de Darwin urma în accesul ei un ore-care ordin de idei și un alt ordin când se deștepta.

Deosebit de Somnambulismul natural este și somnambulismul magnetic.

Somnambulismul perfect este mai depărtat de starea de veghiere de cât somnul curat și, căci poate să și aducă aminte visurile. Dar suvenirul de ceea ce a făcut în starea de somnambulism poate reveni spiritului în somnul ce urmăză immediat.

„Unul din amicii mei, dice Burdach, aflat în-

„trăo diminetă cu femea sa a fost văduță năptea trecută pe acoperișul unei biserici. Peste zi când se culcă, a mers să întrebe încet, dirigind vocea spre stomacul ei ca să istorisească cursa ce făcuse în timpul nopței. Ea respunse și dede socotela de toate amuntele, arătând că s'a înțepat la piciorul stâng, într-un cui eșit afară pe acoperiș. După ce s'a deșteptat respunde affirmativ la questia ce i era adresată, dacă simte durere la acest picior; dar când a descoperit că are o plagă (rană) în locul unde a fost înțepată n'a putut explica care era originea ei.”

Cât de neexplicabile să fie aste fapte, putem trage din ele o consecuență foarte importantă în philosophie, adică: trecând cineva din somn la veghiere și de la veghiere la somn, poate uita pentru cât-va timp actele și gândurile sale, astfel în cît să nu mai conserve nică-o idee actuală.

Asta este una din probele, care dovedesc că sufletul nu este tot una cu materia, și alt ceva este corpul, alt ceva este sufletul.

DE SPRE COMETĂI.

(Urmare și Finit.)

Moisi descrie potopul în termeni cei mai înțelleși, că adică, a fost un timp când totă suprafața pămîntului a fost acoperită de ape. În anul 600 din viața lui Noe, dice Biblia, în a 17 zi a lunei a doua: „tote fôntânile marelui abis se sparseră, tote cataractele cerului se deschiseră.”

In epoca diluiului cometul dela 1680 se afla în apropiere de pămînt cu 3—4000 leghe și atragea apele abisului precum luna atrage astă-dîAPELE OCÉNULUI.

Acția sa, din cauza marei apropiere, a produs un flux immens. Căja pămîntului neputând rezista la revârsarea valurilor s'a rupt în mai multe puncturi și apele libere se respândiră pe suprafața continentelor. Astfel se rupseră fôntânile marelui abis.

Ploile noastre obișnuite cădînd pe pămînt în timp de patru-șecă de dîle n'ar fi putut produce o astfel de ingrositoré inundație. Intr'adevăr, luană drept plôie ordinără aceea care căde pe fiecare an la noi, departe d'a ajunge vîrfurile celor mai

înalte ale munților în săse septămâni abia ar fi ajuns la o înălțime de 26 metri, trebuie dar să caute cineva în altă parte cataractele cerului. Whiston le a găsit în atmosferă și 'n căda unuă comet.

După opinia lui, astă atmosferă și chiar căda întrégă atingea pămîntul către muntele Ararat în Asia. Atmosfera terestră încărcată astfel d'o mare quantitate de părți apose, a putut fi d'ajuns în timp de patru-șecă dîle la asemenea ploii torrentiale, despre care starea ordinară a globului nu ne dă nică-o idee.

Astă bizară theorie a lui Whiston a avut célébritatea ei, să a fost admisă de mai mulți geologi. El avînd trebuință d'un flux mare ca să explică phenomenele biblice ale marelui abis, nu se mulțumește a face să trăcă cometul pră aprópe de pămînt, ci 'n suposă de săse ori mai mare de cît luna.

Dar dacă nu este îndestul ca să explică phenomenu, într'adevăr, dacă luna atrage apele océnului, este că, "poziția și mișcarea sa, diurnă și permite d'a lucra într'un mod permanent, și apele, au timp d'a își influența de acțiunea ei, pe quând

cometul a lucrat într'un mod passager, de câte-va momente numai, și apele nău avut timp a se influența și a ești din albia lor.

Ca să înlăturăm astă difficultăți ar fi de ajuns să facem cometul de 30—40 ori mai mare de cât luna. Dar nu putem suposa acă este pentru cometul dela 1680. Într'adevăr în acel an 21 Noembrie, cometul trecu aproape de pămănt și s'a demonstrat mathematicesce că în epoca diluviului distanța lui nu era mai mică: se scie însă că în anul 1680 n'a produs nici cataracte ceresci, nici fluxuri, nici rupturi ale marelui abis, nici coda lui nu ne a inundat. Așa dar pentru că nimină n'ar suposa că aceeași stea, care în dilele noastre n'a adus nici o revoluție simțibilă pe glob, a putut în timpii cei vechi să reztrونă tot, când a trecut și mai departe de pămănt; putem dice cu încredințare că theoria lui Whiston este un romanț, afară numai dacă vom da rolul acesta unei alte stele mult mai considerabile de cât cometul dela 1680.

Iată cum Whiston prin cause physice explică diluviului biblic descris de Moise Halley compatriotul său închipuesce problema într'un chip mai pucin special.

Există, dice el, producții marine departe de mare și pe cei mai "nalții" munți; locurile acestea a trebuit să fi fost o dată sub apă. Dar prin ce impulsie oceanul a putut ești din albia sa în care să stă închis, Halley chiamă în ajutorul său nu un comet, care să producă fluxul apelor, ci o stea de felul acesta, care în mersul ei împrejurul sărelui a putut ciocni d'a dreptu pămăntul.

Să examinăm d'aproxime care ar fi efectul unei asemenea întâmplări:

Să suposăm un corp solid mergând în linie dreptă cu óre-care iuțelă, și pe care âncă dela început a fost numai pus un alt corp mult mai mic. Aste două corpurile cu toate că nu sunt legate unu d'altu, nu se vor despărți în mersul lor, din cauză că forța care le trage le a comunicat gradat și de la început iuțeli d'o potrivă. Să suposăm că un obstacol se prezintă pe drumul acestui corp solid și îndată 'l opresce, atunci numai părțile isbite vor avea iuțela d'a dreptu nimicită prin obstacol; dar fiind că și celălalte părți sunt neapărat legate de cele d'anteiu, corpul fiind solid, se va opri întreg.

Nu va fi tot așa și pentru corpul cel mic pus

numai pe cel d'anteiu. Acesta se poate opri, fără ca cel-alalt cu care nu e legat să părăsească din iuțela sa. În virtutea acestei iuțeli dobândite, iar nu nimicite, corpul cel mic se va despărți de cel mare, și va urma a se mișca în direcția primitivă până când apăsarea 'l va apropiă de corpul cel mare.

Astfel se explică cum un individ mergând repede într'o cabrioletă cu un cal, este aruncat departe când d'odată se opresce cursierul; tot asemenea este și pentru călători ce stață pe imperialul trăsurilor în drumurile de fer, ar fi aruncați ca nisice proiectili în spațiu când vagonele, din acea iuțelă extraordinară s'ar opri d'o dată. Dar pămăntul este óre alt ceva de cât o trăsură immensă care, în mersul său prin regiunile spațiului, n'are trebuință nici de rōte nici de sine de fer?

Iuțela pămăntului nostru împrejurul sărelui este aproape 8 leghe pe secundă.

Dacă un comet destul de mare întâlnea globul nostru, d'o dată nimicia și mișcarea sa.

Corpurile care se află ca depuse pe suprafața sa, precum ființele animate, trăsurile, mobilele, machinile, toate obiectele în fine care nu sunt împlantate în pămănt, ar fi fost asvărlete din locul lor cu iuțela ce aveau la început, c'o iuțelă de 8 leghe pe secundă. Dacă ne închipuim aici că o ghiulea chiar la eșirea sa din tun n'are de cât o iuțelă de 300—400 metri pe secundă, nimină nu s'ar îndoi c'o isbitură a cometului n'ar fi adus nimicirea instantanea a tuturor ființelor animate care populază pămăntul.

Cât pentru apele ocenului, fiind că sunt mutabile, fiind că nimic nu le léghă de partea solidă a globului, ar fi fost și ele asvărlete în total în spațiu. Astă ingrositóre massă liquidă ar returna în repediciune cursului său toate pedicile ce ar fi întâlnit. Ar întrece vârfurile celor mai înalte ale munților și în mișările salale de reflux n'ar produce celor mai mici resturnături. Desordinul ce se observă aici și colo în aranjamentul straturilor superpuse a differitelor feluri de terramuri nu este, ca să dicem așa, de cât un accident microscopic pe lângă spăimântatorul chaos, care ar resulta neapărat dintr'o isbire ţepănă a cometului ca să oprescă pămăntul din calea sa. Acum n'avem de cât să mai scădem ceva din astă minunate efecte.

Ca să găsim aceea ce aduce cu sine isbituri unui comet, care fără să oprescă globul nostru din

mersul seū, ar schimba într'un mod simțibil iuțela sa. Dăr suntem siguri căstă iuțelă n'a fost niciodată complect nimicită; căci în casul acesta puterea centrală nefiind contra-balansată, ar fi făcut să cađă pământul în linie dréptă către sôre, unde ar fi ajuns în timp de 64 dille și $\frac{1}{2}$ după isbire.

Iuțela învârtiri pământului împrejurul sôrelui și mărimea orbitei sale sunt legate între dânsene, astfel încât una nu se poate schimba fără ca cea-

laltă să varieze în acelaș timp. Nu se scie dacă dimensiunile orbitei au remas constante de la începutul lucrurilor. Nimic nu probă dar că iuțela globuluș în cursul secolilor n'a fost mai mult sau pucin schimbată prin isbirea unui comet. În fine, inondațiuni provenite din evenimente d'asemenea natură n'ar explica efectele differitelor cataclisme, ce au avut loc pe pământ, descrise acum aşa de bine de geologi moderni.

A.

FLORICELE DE TOAMNA.¹⁾

Indată ce se anunță frumosul, abundantul și generosul timp al tômnei, să ne grăbim iubite și amabile cititor, să ne grăbim și profită de frumusețile și plăcerile ce ne procură câmpurile și pădurile; să ne grăbim să ne mai plimba pe marginea píraielor, să bea apă rece și limpede a isvorilor; să ne grăbim să mai face buchete de flori și a împodobi cu dânsenele pe surorile și femeile noastre, căci în curând va! și prea curând poate un vînt aspru și fără milă va începe să sufle, foile vor începe să cadă, florile să se usuce, și în urmă un vîl de ghiață ne va ascunde pentru un timp prea îndelungat aceea ce ne face atât de fericiti de cum începe primă-vara și pînă sosește iarna.

Ești unul pe dată ce vîd că se apropie tômna, simt o nerăbdare ca să vîd cât se va putea mai des acele frumose și drăgăstose floricele care în cele mai triste dile ale viaței mele, mi-aș fost consolatorul cel mai puternic. Să intâmplat ca să nu găsesc în omeni aceea ce am așteptat; să intâmplat ca împrejurărî dilnice să arunce melancolia în sufletul meu; să intâmplat, și să intâmplat va! ca să depun în pămînt două florî care facă ca viața'mi să trăcă lină și plină de farmec; în toate aceste momente de suferință am luat bastonul și o cărticică, am fugit în pădure, am rătăcit pe marginea unui pîriu, și am vorbit cu iubitele și frumusele mele amice, cu floricelele.

Așa mi să intâmplat și acum, iubite cititor. O împrejurare m'a făcut să caut singurătatea pă-

durei, și întorcîndu-mă de acolo am depus pe hârtie impresiunile mele. Dacă le dau publicitate, o fac mai mult cu intențunea de a aduce aminte lectorilor *Naturei*, ca să mai părăsiască orașul, să vie să mai profite de frumusețile câmpului nostru pre căt mai e timp. Destul vor respira atmosfera balurilor și a serelor; destul vor sedea închiși în apartamente. A mai rămasu căteva dile, profitați de dânsene.

MYOSOTIS (Nu mă uită).

Myosotis! Cine nu cunoște, sau cel puțin cine n'a citit ce-va dupre acesta frumosă și gentilă plantă. Căță poeți îi au consacrat talentul lor! Căță pictori le-au desinat! și căță grădinari nu s'au silit să introducă pe *Nu-mă-uîta*, între florile de ornament!

Obositem umblând prin pădure; simțiam trebuința de a mă repausa și de a cugeta în pace. Ce loc mai favorabil de căt o verdetă pe marginea unui părăiaș. Un stejar secular umbrea locul; jur împrejur pămîntul era smăltat de florî, de acele florî care doresc să mai profite de frumusele dile ce le mai rămâne. Aici și colea căte o salciă care și înmuia melancolicile sale plete în unda cristelină a părâului. Ca o panglică de argint, părăiașul urmând o cale capriciosă, decora și mai mult acest admirabil peisaj. Abia ședusem pe érbă și când 'mî-arunc ochi pe marginea dréptă a părâului, ce să vîd? O mulțime de myosotis, un tapet azuriu! Frumose și drăgălașe floricele, dacă atî și voî căte suvenire deșteptăți, în-

1) Vede *Natura* Nr. 13 Floricele de primă-vară.

inima aceluia care suferă și în acelaia care iubește! Cele care se află pe marginea părăiașului se plecau cu totul spre apă ca cum ar fi voit să și admire singure frumusețea reproducă de limpedea undă a părăiașului.

Bunul și învățatul Aime-Martie în *scrisorile sale către Sofia* explică de unde a venit acest nume de *Nu-mă-uță*.

„Am audiat în Germania, că în vechime, două amanți tineri, în ajunul cununiei lor, se preumbrau pe marginea Dunării; o floră de un albastru ciresc, plutea pe undele ce părău aproape de a o smulge din locul său: copila admiră strălucitoarea coloare a flori și plângere sorrta sa. Indată amantul se precipita, smulge planta înflorită, și de o dată își tărăsc undele. Se dice că luptându-se cu undele, abia a putut să arunce floră pe margine unde se află amanta sa, și că în minutul când era să dispară pentru tot-de-una, striga încă „Iubește-mă, nu mă uță.“

După cum dice Aimé-Martiu, aceste flori pare că se nasc ca să exprime amorul; limbajul lor se compune dintr-un cuvînt, însă cu töte acestea este plin de farmec. În mâna amanților ele spun încă: iubește-mă, nu-mă uță.

Pe ori unde curge un părăiaș, de ori unde iasă un isvor limpede trebuie să întâlnesc pe *nu-mă-uță*. De cât-va timp acăstă frumosă floriceică este introdusă în grădinile de ornament. Toți căti au vizitat grădina palatului de Luxembourg de la Paris trebuie să-și aducă aminte de acele borduri smăltate cu myosotis.

Amatorii de flori care doresc să aibă myosotis iarna, nău de căt să semene în August și să resădăscă în Septembrie și Octombrie. Niciu frumos séra, într'un salon de căt câteva glaste cu myosotis.

EDERA.

Oră-cine a umblat iarna prin păduri a putut observa acelle ghirlande verdi care înfășură copaci de la tulipină și pină în virf. Atunci când totă natura pare a fi în doliu, când viața vegetală este amorțită, singură edera stă verde.

Acăstă frumosă plantă este emblema amicitiei. Amicitia a ales drept deviză o ederă care înfășură un arbor cădut la pămînt, cu aceste cuvinte semnificative: *Nimic nu mă poate deslipi de dînsul, La unele popore edera în limbajul florilor are*

și deviza acăsta: *Mor unde mă lipesc. La grecă altarul hymenului era înconjurat de o ederă, și era obiceiul ca să se prezinte o ramură de ederă junilar căsătoriți ca simbolul alii unei uniri eterne.*

In mitologia Bacantele, bătrânul Silen și Bacus, având cunună de ederă, semn de o veselie neîntreruptă.

Plinul de poesie Bernardin de Saint-Pierre, în nemuritorie sa carte *Studiile Naturei*, apără cu intocare edera contra acellora care au voit să facă dintr-însa simbolul ingratitudinei. „Nimic, dice amabilul autor, nu poate să deslipescă edera de arborele de care s'a lipit o dată; îl împodobește cu foile sale în crudul timp al iernei când ramurile sale înegrite sunt acoperite de néoă; soț al sôrtei sale, cade când cade copaciul; chiar mórtea nu-l deslipescă, și decorază cu verdetă sa trunchiul uscat pe care îl a adoptat ca rézim.“ Cuvintele acestea lasă că sunt pline de poesiă și de grație, dar sunt și adevărate. Edera își infige rădăcinile în pămînt și acele mici organe cu care se agăță de trunchiuri, nu trag nică-o substanță hrănitoare din sucul arborilor.

Ruinele celor mai vechi sunt decorate cu edera, care pare a voi să le protege contra asprimei timpurilor și contra destrucției oménilor.

Mie unuia mă a plăcută și mă va plăcea în tot-d'aua acăstă frumosă plantă. Aș dori să o văd înfășurând arbori plantați pe la mormintele la care ținem.

Amatori pot păstra edera în apartamente, sădind-o în vase de flori și întinând-o pe păreti, legând-o de țintișore cu ată subțire. Nică o plantă nu este mai nemerită ca să înghirlandeze portretul unei soții sau unuia soț iubit pe care necruțătorea mórte îl au smuls din brațele vostre!

Să nu zimbescă aceia care nu mai cred în nimic; da, să împodobim cu floră portretele care ne aduc aminte fințe care ne-ău fost atât de scumpe. Nu tot omul poate să ridice monumente de gran și de marmoră, nu tot omul poate face grile aurite; fie-care însă poate avea căteva óle de floră destinate în memoria acelora pe care nu trebuie să îuităm. Pentru inimile simțitoare, pentru aceia care le place a cugeta la cei smulși de lingă noi, căteva vase cu ederă, imortale, cu chiparoș, au mai multă valoare de căt acelle piramide și monumente pretențioase.

P. S. Aurelian.

A N U N T I Ũ.

DD-ni abonați ai *Naturei*, cari vor avea dorința dă a continua abonamentele D-lor pe anul viitor, sunt rugați a o face cunoscut redacției, *franco*, sau dă dreptu, sau prin corespondență D-lor, cel mult pînă la 15 Decembrie.

Maș aducem aminte asemenea tutulor acelora dintre Onorabili noștri abonați din districte, care pîn'acum nău plătit încă abonamentele D-lor, să bine-voiască a se aquita d'o așa mică datorie către Natura.